

Nestor Urechia

ZÂNELE DIN VALEA CERBULUI

Cuvânt-înainte de DELIA-MONICA GEORGESCU

CORINT
EDUCAȚIONAL

ÎN POIANĂ LA ANINI

Era într-o duminică.

Soarele ieșit din zori, de la spatele muntelui Zamura, toată ziua încălzise și luminase Valea Cerbului din Bușteni. Acum se lăsa de după muntele Morarul, trimițând o ploaie de raze aurii.

Tilincile vacilor ce se întorceau de la păscut răsunau în chipuri deosebite. Întrerupte de câteva chiuituri de văcari, se deslușeau ciripirile păsărilor care se adunau, spre o apropiată culcare.

Pe nesimțite, cerul, deasupra munților Morarul și Dihamul, din auriu se prefăcu în trandafiriu.

Coastele și culmea munților Zamura, de dincolo de apele Prahovei, se întunecau din ce în ce sub îmbrobodirea unei marame liliachii, ce se înnegrea repede. Munții Jepii și Caraimanul își tăiau neted, pe zarea trandafirie, colțurile și șeile lor; capul lui Traian, închipuit de coama muntelui Coștila, se arăta mai deslușit ca în cursul zilei, iar Dihamul, în fund, își scâldea în ploaia celor din urmă raze ale soarelui-apune spinarea de lighioană uriașă.

Câțiva brazi mai înalți de pe coastele munților Clăbucetul Baiului și Coștila, precum și un molift stingher, uscat de adânci bătrâneți, își țeseau cu acele și ramurile lor, pe bolta cerească, minunate broderii și dantele neprețuite.

Deodată toate se împânziră, nimic nemaideslușindu-se.

Amurgul dădu loc întunericului.

O păsărică întârziată scoase câteva ciripiri ascuțite deasupra apelor Văii Cerbului, lin șopotitoare.

O stea licări deasupra Zamurei, apoi alta deasupra Caraimanului, în urmă altele și altele străluciră.

„Coax! Coax!” orăcăi un broscoi, locuitor al vreunui băltoc dintr-o văgăună ascunsă, iar niște pui de vultur scoaseră țipetele lor jalnice.

Anișul și făgetul înconjurător ale apelor Văii Cerbului fre-mătară.

Acum tăcere, liniște, pace în Valea Cerbului...

Pace!...

Pace!...

Dar întunericul nu ține mult.

Luna iese de după muntele Sorica, în Valea Fetei.

Se înalță, se înalță pe bolta înstelată, învăluind Valea Cerbului într-o lumină argintie.

Poiana la Anini, de pe Clăbucetul Baiului, este scăldată de lumina lunii; numai umbrele așternute ale aninilor tineri și bătrâni mai rup din covorul argintat al pajiștei.

Ora nopții jumătate a sosit.

Deodată, venind din vale, coborând de la deal, ieșind din aniș, se văd niște chipuri albe, parcă de femei.

Ele înaintază spre un tăpșan înmușchiat din mijlocul poienii.

Iată încă o fantasmă albă, mai înaltă și subțiratică, se desprinde din negrul anișului, cercuitor al poienii.

— Să trăiești, Zână a Zânelor, murmură celelalte, înconjurând-o.

— Bun găsit, zânelor, drăguțe ale mele, spuse. V-am chemat și văd, cu mulțumire, că toate, mici și mari, puternice și mai umile, fi-roase și blânde, ați alergat la chemarea mea. N-ar fi bine ca de acum înainte să urmăm a ne aduna tot astfel, în toate serile, aici, spre a sta de vorbă, a ne sfătui, a ne cunoaște mai bine, a ne da sprijin, în loc de a trăi răzlețe și neștiutoare unele de altele, ca până acum?

— Așa, așa, bine vorbești, Zâna Zânelor!

— Atunci, zise Zâna Zânelor, să ne dăm întâlnire în fiecare noapte aici, în Poiană la Anini.

— Da, da!

— Chiar de mâine, luni?

— Chiar de luni.

— Acum să ne zicem la revedere și să ne ducem fiecare pe la treburile noastre.

— Da, mai spuse Zâna Zorilor, grăbiți-vă, fiindcă a sosit ora să deschid zăvoarele cerului, să dau drumul soarelui. Zorile să nu vă prindă aici!

— La revedere!

— Pe mâine seară!

— Pe luni!

SEARA I

Luni

— Zânelor, zise Zâna Zânelor, când toate supusele-i fură strânse împrejurul ei pe tăpșanul din Poiana la Anini, ia spuneți ce mai e nou?

Zânele nu răspunseră.

— Tu, Zână a Stâncilor, ce ai făcut?

— Eu am prăvălit o stâncă pe un urs cât toate zilele, care ieșise din vizuina sa, lihnit de foame și care scobora în poiana Coștilei să mănânce vreo vacă dintre vitele buștenenilor.

— Bine ai făcut, căci vita este bogăția săteanului. Dar tu, Zână a Apelor, lucrat-ai ceva?

— Eu am dat drumul apelor ce aveam în creierul Jepilor, nici prea mult, nici prea puțin, tocmai cât trebuia ca să umble bine fierăstraiele din Bușteni.

— Bun gând ai avut, căci fără fierăstraie ce s-ar face munteanul? Dar voi, cealalte?

— Nimic nou de partea noastră, Zână a Zânelor.

— Atunci ce facem acum, cum vom petrece noaptea aceasta? Se gândiră zânele, se gândiră. În mare încurcătură erau.

Ită că sosește și Zâna Amurgului, care întârziase.

— Ce este de stați așa, gânditoare, cu toatele, fetelor?

— Ce să fie? Uite, nu știm cum să petrecem noaptea aceasta.

— Atâta numai vă nedumirește? Stați că vă învăț eu: la șezători se povestesc basme. Să facem și noi așa.

— Da, da.

— Dar cine să povestească și ce povești?

— Fiecare dintre noi știind, desigur, un basm, să-l povestească și să vedeți ce iute va trece noaptea, căci ce e mai plăcut decât să ascuți o poveste?

— Bine ai gândit, Zână a Amurgului!

— Acum e vorba cine să înceapă?

— Ca mai mare a noastră, se cuvine să începi tu, Zână a Zânelor.

— Așa? Bine, fie. Dați-mi numai răgaz o clipă, să mă gândesc. Se gândi ce se gândi Zâna Zânelor, apoi zise:

— Să vă povestesc întâmplările unui băiețuș care, prin deșteptăciunea și vitejia lui, din copil de sătean s-a făcut ginere de împărat.

PRICHIDUȚĂ

1. Cele trei zâne

În gospodăria mamei Catrina, de la poalele muntelui Clăbucetul Baiului, din Bușteni, fiecare copil avea rostul lui. Ion păzea caii, Dumitru păzea vacile, Vasile păzea oile, câinii păzeau găinile de vulpi și de ulii, mama Catrina păzea casa și îngrijea de toate alea; numai băiatul cel mai mic, Prichiduță, nu păzea nimic. Și mult îi era necaz lui Prichiduță că nu i se încredințase și lui să păzească ceva. Sta pe gânduri toată ziua ori arunca cu pietricele într-un braț al apei Valea Cerbului ce se furișă pe sub coasta livezii și număra rotocoalele ce se iveau la fața apei ori da cu praștia în păsărele. Dar de păzit ceva, nici vorbă!

Până într-o zi i s-a urât lui Prichiduță, de și-a luat lumea în cap; și-a strâns lucrășoarele: praștia și un cuțitaș, a tăiat o nuielușă dintr-un alun și a pornit pe cărăruia de pe muchia dealului, doar o găsi ceva de păzit. Când să treacă la colțul gardului de măracini ce înconjura livada mamei Catrina, vede, suindu-se pe gard, târșă-târșă, un melc, melc codobelc. Îi era grea, se vede, ghioacea-i vineție, că se târa ca un moșneag nezořit și lăsa în urmă-i o dără argintie, strălucind la soare.

Prichiduță luă melcul în mână și deodată melcul se ascunse în căsuța lui. Mai departe, mergând, iată pe potecă încă un melc și încă unul pe pajiște, unul alburii, celălalt gălbui.

Îi luă și pe aceștia.

— Uite turma mea, gândi Prichiduță și-i puse jos, dar nu pe praful cărării, ci alături, pe iarbă verde.

Cei trei melci codobelci, dacă se văzură netulburați, începură a-și arăta cornițele și a se târî, cum știu ei, fără picioare, cu gând să se ducă la Dunăre, să bea apă turbure.

Prichiduță, cu nuielușa după ei, parcă ar fi păzit cine știe ce oi sau păsări de curte. Dar se vede că nici păzitor bun de melci nu era, că de la o vreme i s-a urât și cu treaba asta, s-a așezat pe un bolovan și a început să fluiera, privind la drumul din vale.

Iată că, la spatele lui, se lăsă în zbor un cloncan¹ cât toate zilele și negru ca fundul ceanului: cra! cra! și hap! înhite, pe nerăsuflăte, cei trei melci, toată turma lui Prichiduță!

„Cra! cra!” cloncanul, prost și fâlos, vrea să râdă de băiat și, plecând în zbor, l-atinge cu aripa pe sub nas. Prichiduță dă să-și strângă turma risipită, dar... ia oile de unde nu sunt!

Băiatul, deștept, a înțeles că cloncanul era hoțul cu pricina și numai ce scoate praștia ce o avea în sân și o aruncă în cloncan care se urcase în văzduh de treizeci de sulițe.

Era dibaci prăștiaș Prichiduță: pasărea cu pliscul lung căzu grămadă.

Prichiduță, cu cuțițașul ce avea la brâu, îndată despică în două pântecelul cloncanului, scoase cei trei melci teferi, ascunși în ghioacele lor, îi clăti la un izvorăș din apropiere și-i așeză binișor pe iarbă, socotind că de acum își va păzi mai bine turma, cu ajutorul nuielușei de alun.

Dar minune! Melcii ieșiră din casele lor, se umflară, se umflară și ce să vezi? Se dădură de trei ori peste cap și se făcură trei zâne frumoase, frumoase!

Melcul cel alburii se făcuse o zână plăpândă și drăguță, numai în alb îmbrăcată, cu ghiocei încununată, care zise băiatului:

¹ Vultur (n.red.).

— Bună vreme, Prichiduță! Eu sunt Zâna Ghiocilor, eu prevestesc înturnarea primăverii și sunt gata să te slujesc.

Melcul cel gălbui se făcuse o zână 'năltuță, rumenă la față, încinsă cu flori de mac, înmărmătită cu floarea-soarelui, și zise flăcăiașului:

— Să trăiești, Prichiduță. Eu sunt Zâna Macilor, aducătoarea verii, care umple spicul grâului. Gata sunt să-ți îndeplinesc orice dorință.

Melcul cel vinețiu se făcuse și el o zână frumușică, dar cam ofilită, cu părul despletit, semănat cu flori de brândușă, și zise tinerelului:

— Noroc și vreme bună, Prichiduță! Eu sunt Zâna Brândușelor, soli ai toamnei rodnice. Iată-mă-s hotărâtă să-ți vin în ajutor la nevoie.

Prichiduță stătea înmărmurit, stană de piatră. Auzise el de zâne și alte minunății povestite de maică-sa în seri de viscole, stând împrejurul vetrei, dar nu văzuse cu ochii închipuiri de acestea.

Cele trei zâne îi povestiră că, fiind răpuse de sora lor cea vitregă, Zâna Vijeliilor, făuritoarea iernii geroase, palatele lor se schimbaseră în trei ghioace, una albă, alta galbenă și alta vânătă și că ele înseși, schimbate în melci, trebuiau să-și târască casele în spinare.

Acum vraja se curmase, cele trei zâne nu se mai canoneau¹, fiindcă el tăiasă pe cloncanul vrăjmaș, care din porunca iernii le păzea să nu scape din melcie.

— Domnițe zâne, zise Prichiduță, închinându-se cu multă umilință, vă sărut mânușițele și vă mulțumesc pentru bunătatea domnilor voastre. Eu sunt un biet băiat și la nevoie nu mă voi da în lături de a vă cere ajutor.

Atunci cele trei zâne luară cele trei ghioace goale și le dădură lui Prichiduță.

— Uite, când vei avea trebuință de vreuna din noi, cheamă-ne, du la ureche ghioacea, ascultă, și ce vei auzi va fi răspunsul nostru.

— Fii bărbat fără frică!

— Rămâi cu bine, flăcăiaș!

Și Prichiduță nu mai văzu decât trei norișori care se pierdură în văzduh.

Stătu băiatul, ca la un minut de ceas, cu gura căscată, mai stete alt minut gânditor, își îndesă bine căciula pe ceafa, fiindcă pusese

¹ A (se) chinui (n.red.).

cele trei ghioace în căciulă, și o porni înainte, că ce să se mai întoarcă acasă, că doar nu-l aștepta mama Catrina cu niscaiva cozonaci calzi. Ia, mai bine să-și încerce el norocul în lumea asta mare, mai cu seamă acum, că avea trei ghioace roabe la dorințele lui.

2. Prichiduță merge în căutarea norocului

Merse el ce merse, ca vântul și ca gândul, că era purtat pe aripi nevăzute, trecu de mânăstirea Sinaia, trecu de Posada și de Brazi și de alte nenumărate locuri și într-o dimineață ajunsese într-un oraș mare, unde socoti el să se bage la cineva, la stăpân.

Dar aici văzu copilul-călător că domnea o mare mâhnire peste tot orașul; oamenii: tăcuți, triști, străzile mai mult pustii, până și ștregarii cei mici nu se jucau, nici se târnuiau ca de obicei.

Prichiduță, vrând a ști de ce e atâta jale asupra unui oraș întreg, se apropie de o babă care torcea la portița unei curți, părând foarte întristată. O întrebă:

— Mamă, de ce te arăți așa supărată? Deși mic, cum mă vezi, eu am daruri de la niște domnițe zâne și aș putea să alin mâhnirea ce te stăpânește nu știu pentru ce.

— Dar de unde vii, măicuță? Străin de tot trebuie să fii de aceste locuri, de nu știi ce nenorocire a căzut asupra orașului nostru!

— Vin de peste nouă mări și nouă țări, tocmai din muntele Clăbucetul Baiului, călătoresc de nu mai știu când, dus pe aripile vântului.

— Muntele Clăbucetul Baiului? N-am auzit de așa ceva. Uite de ce e atâta jale pe capetele noastre: domnița, fata împăratului nostru, era un odor de fată; dar cele trei Rusalii, vrăjitoare cu sufletul înnegrit de necazul ce-l au asupra fetelor de împărat, i-au luat cele trei scumpe daruri date de Dumnezeu: cea mai mare dintre rusalii, Zgripturoaica, i-a furat bunătatea, cea mezină, Hâda, i-a răpit frumusețea, iar cea mică, Toanta, i-a dosit deșteptăciunea. Așa că în loc de domnița Dedețica, bună ca căldura soarelui, frumoasă ca Luceafărul cel scânteietor și deșteaptă ca o veveriță năzdrăvană, avem acum

o fată de împărat rea, urâtă și proastă. Bietul împărat și biata împărăteasă plâng toată ziua, că ți se rupe inima în două. Și plângea și baba, și plângea și Prichiduță de plânsul ei.

3. Prichiduță la împărat

Dar Prichiduță nu-și pierdu cumpătul, ci se îndreptă tocmai spre palatul împărătesc. Bate – pac, pac – la ușă, și un copil de casă îi deschide.

— Ce dorești, flăcăiaș?

— Să nu vă fie cu supărare, aș vrea să spun o mare taină împăratului, care îi va aduce alinare la întristarea ce-l usucă.

— Tu, Prichindelule, să aduci alinare la întristarea luminatului nostru împărat? Ori glumești, ori aiurezi!

— Ba nici nu glumesc, nici nu aiurez. Să te duci îndată să-i spui împăratului că eu pot să-i vindec domnița.

— Ei taci!

— Să te duci, că de aia te-au pus aici! Dacă nu te duci, o s-o pațești rău când va afla împăratul.

— Iaca mă duc. Al naibii băiat!

Cât clipești din ochi și Prichiduță fu dus la împăratul care plângea pe un jilț. Flăcăiașul nostru îngenunche, sărută poala împăratului și zise:

— Luminate împărate, oglindă a adevărului, strălucire a bunătății, întrupare a vitejiei, am aflat ce jale îți apasă sufletul și am venit într-o fugă să încerc să-ți aduc mângâiere. Să nu mă mai cheme Prichiduță al Catrinei de la Bușteni dacă până în trei zile, trei luni, sau trei ani nu aduc îndărăt bunătatea, frumusețea și deșteptăciunea domniței Dedețica!

— Fătul meu, fătul meu, să te ajute puterile și, dacă vei reuși, să știi că a ta este domnița!

Iar Prichiduță sărută din nou poala împăratului, se sculă și ieși din palat, cu inima tâcâind, tâcâind, dar plin de speranță în izbândă, că se știa ocrotit de trei zâne binefăcătoare.

I. PORTRET DE ScriITOR

REPERE CRONOLOGICE

Nestor Urechia a văzut lumina zilei la București, la 1 mai 1866. Născut într-o familie de intelectuali (tatăl fiind membru al Academiei Române), Nestor urmează studii de inginerie în țară și în Franța, unde este student al unor instituții prestigioase, precum École Polytechnique și École nationale des ponts et chaussées din Paris. În 1897 devine profesor la Școala Națională de Poduri și Drumuri din București.

Viața îl poartă către munte, astfel se stabilește la Bușteni, căci, din 1898 până în 1916, răspunde de întreținerea drumului național Câmpina-Predeal. La Azuga, numele lui Nestor Urechia se leagă de o fântână-copie a celei de la Curtea-de Argeș, a Meșterului Manole. Aceasta este perioada în care publică cea mai mare parte dintre lucrările sale literare, articole sau ghiduri turistice.

Din 1917 până în 1920, a fost director în Ministerul Lucrărilor Publice, conducând apoi, până în 1929, Școala pentru directorii de lucrări publice. Doi ani mai târziu, Nestor Urechia se stinge la București, la vârsta de 65 de ani.

* Capitol realizat de coordonatorul colecției.

ȘTIAI? AFLĂ MAI MULTE!

Viața lui Nestor Urechia a fost dedicată descoperirii de sine. Pe lângă parcursul profesional ce a încununat studiile făcute la cele mai bune școli, viața i-a oferit șansa de a-și descoperi pasiunile. Mutarea la Bușteni a reprezentat punctul-cheie în care autorul a avut șansa de a înțelege muntele și de a se înțelege pe sine. Aici Nestor Urechia descoperă Bucegii în compania lui Nicolae Gelepeanu, un renumit ghid montan, și a lui Nicolae Butmăloi, cabanier la Casa Peștera. Tânărul inginer devine un foarte bun cunoscător al Bucegilor și se implică activ în tot ce înseamnă viața de munte, participând la amenajarea traseelor, mai precis la realizarea marcajelor, pe *Brâul lui Răducu* din Jepi și *Poiana Târlelor* și *Portița* din Caraiman. Multe dintre denumirile din zona Coștila i se datorează: *Blidul Uriașilor*, *Stânca* și *Hornul lui Gelepeanu*, *Clăițele* (nume dat stâncilor de deasupra cascadei Urlătoarea), *Bisericuța* (nume atribuit unei mici stânci aflate în locul unde se termină Brâul Mare al Caraimanului în Șaua Mare a Caraimanului) etc. De asemenea, a făcut parte din Turing Clubul României.

Nestor Urechia cochetează cu literatura din adolescență, astfel că prima sa povestire scurtă apare în 1882 în revista condusă de Al. Macedonski, *Literatorul*, sub numele de *Moartea lui P*. Tot la *Literatorul*, Urechia publică un jurnal de călătorie, *O excursie la Rucăr* (1879), precum și poeme în proză. Între 1887 și 1895 îi apar în *Revista nouă* schițe, nuvele, note de călătorie și traduceri.

Cu toate acestea, talentul său literar se remarcă în operele de maturitate, ce poartă amprenta Bucegilor. Pasiunea extraordinară a lui Nestor Urechia pentru munte nu va rămâne doar în planul experienței ascensionale și al implicării civice, devenind inspirație pentru minunate pagini de povestiri sau conferințe publice: *Zânele din Valea Cerbului*, *Dragi să ne fie munții*,

Zâmbetul pământului, Fermecătoarea natură. De altfel, autorul se numără printre precursorii literaturii turistice românești, cartea sa *Robinsonii Bucegilor* (1916) fiind laureată de Academia Română. Ca scriitor, Nestor Urechia va colabora cu numeroase reviste, precum *Viața literară și artistică, România viitoare, La Roumanie, Printre hotare și La Politique*. O perioadă este secretar-șef a revistei *Propilee literare* (1926–1930), unde semnează sub pseudonime ce amintesc adesea aceeași experiență montaniardă: Ortens, N. Pan, Ortens Anineanu, Bucegicus, N. Jnepeanu, Stroe Miclescu și Nestor.

Alte titluri apărute sub semnătura autorului sunt: *Conferințe* (1901); *Un proiect de geografie socială a României* (1902), *Dans les Carpathes roumaines*, Paris (1906), *Gâze* (1908), *Drumurile noastre* (1911), *Sinaia–Bușteni–Azuga–Predeal* (1911), monografia *Drumul Brașovului* (1913), *Săculețul de povești al cercetașului* (1919), *Prietenile noastre păsările* (1923), *Zâmbetul pământului* (1924), *Fermecătoarea natură* (1924), *Salamandra măiastră* (1926), *Vraja Bucegilor* (1926).

Printre conferințele sale cităm: *Drumurile noastre* (la Ateneul român, 8 martie 1900), *Căruța poștei* (la Ateneul român, 17 martie 1900).

Articole publicate în reviste: *Vechi călăuze despre țara noastră, Călători străini în țara noastră, Călători francezi în țările române, Bucureștii de altădată, Priveliștea Bucegilor* etc.

BĂTĂLIA IDEILOR

Dacă ar fi să răspunzi la întrebarea unde locuiesc zânele ce ai răspunde? Ai fi rațional și ai zice că ele nu există, sunt doar plăsmuiri pentru somnul celor mici ori ai căuta spre zările copilăriei și ai spune că zânele se află pe tărâmurile îndepărtate și că sălășluiesc acolo unde omul nu le poate vedea, dar le poate simți prezența fermecată?

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
-----------------------------	---

ZÂNELE DIN VALEA CERBULUI

În poiană la anini	7
Prichiduță	10
Cele trei daruri	22
Cele două fete de morar	27
Cei trei feciori de împărat	56
Voinea	64
Statupalmă	80
Bâzâilă	118
Pisicuța albă	131

GÂZE (*povești din lumea insectelor*)

Alegerea împăratului găzelor	157
Însemnările furnicii Fusca	170
Țânțarul și leul	184
Albinele istețe	186
Musca și puricele	187
Înturnarea primăverii	188

PRIETENELE NOASTRE, PĂSĂRILE

Stau de vorbă cu berzele	193
Țarcă coțofănel.	199
Minuneaua	209
Povestea privighetorii (<i>după o legendă populară</i>)	214
Cintezarul	218

ZÂMBETELE PĂMÂNTULUI (*povești din lumea florilor*)

Primăvara	223
Într-o noapte fermecată (<i>Noaptea de Sânzâiene</i>)	226
Stelele flori, florile stele	236
Trei floricele stau de vorbă...	239
Cicoarea, mireasa soarelui	240
Împărăția măceșului	242

Află mai multe... și spune ce crezi...

I. Portret de scriitor	245
Repere cronologice	245
Știi? Află mai multe!	246
Bătălia ideilor.	247
II. Citește! Gândește! Scrie!	249